

LITERATURA I POLÍTICA (III)

Deia en el meu article anterior que tant la posició dels escriptors francesos que es defineixen com a dretistes —feixistes socials— com la dels altres escriptors adherits a la marxista Associació d'Escriptors i d'Artistes Revolucionaris és sincera. Allò que alguns es pregunten amb tristesa evident és si la solució pragmàtica amb què resolen llur inquietud, en alguns d'ells exclusivament fisiològica, no és més que una sortida còmoda a llur descoratjament davant els conflictes espirituals, permanents, i de la raó humana davant els problemes eterns. Vull dir que en l'ingrés a les formes polítiques i socials de l'absolutisme modern —blanc o vermell— hi ha, tot i semblar una paradoxa si admetem els sacrificis que comporta tota estabilització revolucionària, una urgència malaltissa, degradada, de confort.

No pas en tots: hi ha el qui vol prolongar el seu estat d'inquietud a través d'una situació revolucionària; el qui, coratjós, cerca, en un règim futur, una suma major de justícia; el qui fretura una activitat terrestre per a viure a causa d'una deficient fortitud espiritual; el qui cerca adelerat, per esbonisme o per neurosi, el nou. Recordem, entre aquests darrers, els qui oscil·len entre dos extrems: adés són feixistes i l'endemà s'adhereixen a Moscou; adés dubtaven entre la pederàstia i el confessionari. Tanta de diversitat provoca, a la fi, bigarraments pintorescs en un mateix clos ideològic. En tots ells, però, la noció d'absolut és substituïda per les mil temptacions del relativisme positivista. Ja no es deleixen per la veritat, sinó per una remota i boirosa aproximació.

Tots sabem que és més còmode d'abandonar-se a una rígida dogmàtica política que malfiar-se, davant els interessos de l'esperit, de totes. Dic, és clar, abandonar-se això és, lliurar-se a la voluntat d'un altre, tot fent abstracció de la pròpia voluntat. Puix que, i crec exposar un parer que he compartit sempre, no he dubtat mai que l'individu, com a ciutadà, es deu políticament i socialment al país i a l'època, al seu país i a la seva època, fins allà on el compromís que comporta aquest deure no perjudica els principis que són la motivació essencial, jo diria única, de l'escriptor. Aquell abandó, doncs, la no-resistència a una concreció política o social futura o immediata perquè la creiem fatal, aquella comoditat, tot i les incomoditats parcials o locals o temporals, no és pas l'expressió més correcta de l'activitat de l'escriptor fidel als mateixos principis. I entre els abandonistes per interès o per fatalisme i els qui s'enfervoreixen davant el fet humà concret i revelador, o davant la veritable realitat que és l'absolut amb tots els seus misteris, la tria no ha d'ésser, per a un escriptor, dubtosa.

L'adhesió a una causa sempre hauria d'ésser condicionada. El perill més gran per a l'inquiet és de substituir, sense algunes reserves essencials que en rigor ja fan impossible la

substitució, l'absolut metafísic per certes formes de l'absolut condicionat: Pàtria, Reialme, Col·lectivitat, Art, etc. La posició de l'escriptor lliure és sempre de desconfiança i de confiança simultànies. Crítica davant l'activitat dels homes i submisa davant els principis eterns.

La majoria dels pensadors que han intentat d'intervenir pràcticament en el governament dels homes han fracassat. L'ur doctrina, en canvi, ha establert normes eternes. Sócrates ha donat l'exemple: tot retent culte a la seva pàtria i a la religió local, tot comportant-se com un ciutadà del seu temps, va morir per una causa eterna. Tot acatant fins als darrers moments les lleis de la Pàtria, va viure fidel a les normes universals de l'esperit. No va elevar el relatiu a la categoria d'absolut com tants pretenen avui, ans va establir els principis eterns com a norma única, tot transigint àdhuc amb la cicutia dels seus contemporanis, de la mateixa manera com havia transigit amb la seva figuració, amb el seu simulacre carnal. Desconfiava perquè confiava. ¿No és aquesta la força de l'home de raó?

Molts d'escriptors d'avui intenten de capgirar aquesta exigència de l'esperit, i malden per sotmetre'l. L'Universal ja no és, per a ells, una categoria. S'afanyen a humiliar-se al peu del transitori. Davant la contingència del polític o del social vacil·len, coratjosos o esporuguits, però, per què no creure-ho?, cúpids. Han oblidat que el contacte de colzes no és temporal, sinó extratemporal, i que els veritables contemporanis en el reialme de l'esperit van ésser o seran.

J. V. Foix

[9-11-1934]